

Notat

Til	Kulturdepartementet
Fra	Virke v/Anita Sundal
Dato	06.04.2021
Tittel	Innspill til Norges gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet

---

Innledning

Virke takker for muligheten til å komme med innspill til Norges gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet.

Virke organiserer og representerer over 24 000 virksomheter med mer enn 300 000 ansatte. Medlemmene våre kommer fra bransjer som handel, kunnskap, teknologi, reiseliv, service, helse, omsorg, utdanning, kultur, frivillighet og mye mer. Flere av våre medlemmer skaper verdier gjennom å formidle og forvalte åndsverk, enten det gjelder musikk, ord, visuell kunst, eller audiovisuelle uttrykk. I en kartlegging fra Kulturrådet/Menon Economics anslås den rene kultursektoren å sysselsette 45 000 personer, kun innenfor filmbransjen, bøker, musikk, scenekunst, museum, kulturarv og kunst. I tillegg kommer ringvirkninger og øvrige deler av verdikjeden, som rapporten anslår til å være 15 000 sysselsatte og 15 mrd. kroner i verdiskaping. Verdiane som skapes i kultursektoren er ikke bare økonomiske, men bidrar til å styrke norsk kulturarv, formidle bredden av norsk og internasjonal kultur, og bygge opp under andre kulturpolitiske mål.

For å styrke og videreføre norsk kultursektor må de rettslige rammene rundt opphavsrett til åndsverk legges til rette for økonomisk bærekraftige forretningsmodeller for kulturproduksjon og formidling. Dette rammeverket er en vesentlig forutsetning for at sektoren skal kunne investere i og skape kultur i Norge.

Hovedprioriteringer

Det er viktig å styrke norsk kulturliv. Det innebærer blant annet å sørge for at våre medlemmer har en bærekraftig inntekt på arbeidet de nedlegger med som skapere og formidlere av kulturopplevelser. Lovgivningen i kultursektoren må være utformet slik at alle ledd i produksjonen av kulturopplevelser får delta i verdiskapningen.

Virke er i utgangspunktet positive til felleseuropeiske løsninger. Felleseuropeiske løsninger gjør det enklere for våre medlemmer å dele kultur og opplevelser på tvers av landegrensene og åpner et større marked. I konkurranse med de store globale innholdsplattformene trenger Europeisk kulturliv å stå sammen for å skape et mer rettferdig lovverk, og en mer rimelig fordeling av verdiskapningen. Virke representerer aktører og organisasjoner som vil sende inn egne innspill. Virke vil derfor på overordnet nivå kommentere følgende bestemmelser:

- **Artikkel 5 om bruk av verk og annet materiale i digitale og grensekryssende undervisningsaktiviteter:** Undervisningsbestemmelsene vi har i dag er for generelle. Digitalisering i undervisningen skaper flere situasjoner der utdanningsinstitusjonene bør betale vederlag, men som ikke fanges opp i det eksisterende lovverket.
- **Artikkel 17 om bruk av beskyttet innhold av tilbydere av nettbaserte innholdstjenester:** Konkurransen fra store nettbaserte delingsplattformer har flyttet maktforholdet i sektoren i favør av plattformene, noe som har gitt plattformene urimelig stor andel av fortjenesten sammenlignet med resten av sektoren.
- **Artiklene 18-20 om rimelig vederlag og sektorspesifikke bestemmelser:** Dagens bestemmelser i åndsverksloven ivaretar de viktigste interessene på området, i samsvar med direktivets intensjon. Det er likevel rom for forbedringer av regelverket og bransjespesifikke bestemmelser.

Artikkel 5 (spørsmål 6-11)

Undervisningsbestemmelsen i dagens åndsverkslov blir tolket for bredt. Selv om undervisningssituasjoner er ikke-kommersielle, er våre medlemmers erfaring at åndsverk brukes utenfor undervisningssituasjoner i utdanningssystemet. Det kan for eksempel være som belønning på god adferd, i forbindelse med siste skoledag eller andre sosiale arrangementer. Vi erfarer også at nettbaserte innholdstjenester erstatter innkjøpt materiale beregnet for utdanningsmarkedet, og at opphavsrettslig beskyttet materiale brukes uten vederlag. Det kan være elevenes egen bruk av digitale medier som støtte i undervisningen, noe som er ytterligere aktualisert gjennom hjemmeskole og digital undervisning under Korona-epidemien. Det gjelder også en økning i strømming og overføring av verk i undervisningen og benyttelse av brukergenerert innhold i nettbaserte innholdstjenester. Samlet sett utfordrer dette våre medlemmers muligheter for inntekt fra sine rettigheter til åndsverk. På den annen side legger utviklingen med digitaliseringen av undervisningen (strømming og nedlastning) mer til rette for lisensiering enn tidligere. Vi anser Kopinor og Norwaco som mulige aktører for lisensieringen av undervisningsinstitusjonenes tilgang til åndsverk. Disse aktørene bør ha avtalelisensutløsende myndighet.

Vår vurdering er at lovverket er for utydelig i disse gråsonene, og vi etterspør en tydeligere lovtekst som ivaretar rettighetshaverne i tilfellene som er skissert overfor. Virke støtter derfor stortingets intensjon anmodningsvedtak fra 2018 i forbindelse med behandlingen av åndsverksloven (Vedtak nr. 728 og 731, som referert til i skrivet). Som en oppfølging anmodningsvedtakene bør bestemmelsen i åndsverksloven § 43 fjerde ledd om at fremføring og overføring i ordinær klasseromsundervisning anses å skje innenfor det private området, utgå. Slik vil rettighetsbalansen utjevnes.

For mer detaljerte beskrivelser, henviser vi til Norwacos svar.

Artikkel 17 (spørsmål 36-43)

Artikkel 17 er svært viktig for våre medlemmer. Artikkelen vil endre synet på de nettbaserte delingsplattformene fra å være en passiv lagringstjeneste til å bli en tilrettelegger og tilgjengeliggjører av innhold og rettighetsbasert materiale.

De nettbaserte delingstjenestene har opplevd og opplever stor vekst. Makten i markedet har flyttet seg i favør plattformene. Dersom fortjenesten hadde kommet alle ledd til gode, ville maktendringen vært uproblematisk. Men slik er det ikke. Våre medlemmers erfaring er at rettighetshaverne og produsentene ikke får ta del i den økende fortjenesten som tilfaller de nettbaserte delingstjenestene..

Når det kommer til gjennomføring, er vår vurdering at Norge vil være tjent med å følge de kommende retningslinjene fra Europakommisjonen. Det er på generelt grunnlag hensiktsmessig av Norge å følge de europeiske reglene så tett som mulig. Spesielt ved utvikling av lovverk som skal gi en mer rettferdig fordeling av fortjenesten i de nettbaserte delingstjenestene. Dersom de nettbaserte delingstjenestene pålegges større klareringsansvar er en naturlig konsekvens at eierne av det opphavsrettslig beskyttede materialet vil få økte inntekter. Slik vil inntektene i kultursektoren øke.

Også her mener Virke at kollektive forvaltningsorganisasjoner kan representere rettighetshaverne, slik vi har gode erfaringer med i Norge. Eksempler på dette er som tidligere henvist, Kopinor og Norwaco.

Artikkel 18-20 (spørsmål 44-63)

Virke er opptatt av at lovgivningen i kultursektoren er utformet slik at det blir igjen verdier i alle ledd i produksjonen av kulturopplevelser. Artikkel 18, 19 og 20 er derfor lovende og gode nyheter for norsk kulturliv.

Sektorspesifikke bestemmelser kan være hensiktsmessige, da produksjonsformen i kultursektoren varierer. Det vil derfor være vanskelig å lage én bestemmelse som skal være førende for alle kunst- og kulturuttrykk.

Vi opplever at de fleste av våre medlemmer ivaretas av dagens bestemmelser i åndsverkloven § 69, om retten til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett. Norge har med det lange og gode tradisjoner som ivaretar rettighetshavere og utøvere gjennom hele verkets levetid og når verket skaper inntekter nasjonalt og globalt. Avtalefrihet står derfor sentralt.

Artikkel 19 har betydning for bokbransjen. På samme måte som produsentene av film og musikk møter utfordringer med aktører som Youtube, Netflix og Spotify, opplever bokbransjen at bøker omgjøres og omsettes som lydbøker. I motsetning til den tradisjonelle oversikten som presenteres årlig over boksalg, er ikke tjenestene som strømmer lydbøker omfattet av det samme reglementet. Vi mener derfor at lovverket bør harmoniseres for å imøtekomme det voksende salget av lydbøker.